

Véget nem érő történet?

Dr. Izsó István: *A magyar bányászat kronológiája 1000-2000*. Zalaegerszeg – Rudabánya, 2014. Magyar Olaj- és Gázipari Múzeum – Érc- és Ásványbányászati Múzeum Alapítvány, 264 old. (A magyar bányászat évezredes története V.)

HADOBÁS SÁNDOR

Péché Antal, Wenzel Gusztáv és Eisele Gusztáv óta bányászat-történet-írásunk legnagyobb vállalkozása a *Magyar bányászat évezredes története* címet viselő könyvsorozat. A reprezentatív kiadványt alkotói eredetileg kétkötetesre tervezték. Az előkészítő munka az OMBKE égisze alatt számos szakember közreműködésével, *Benke István* főszerkesztő irányításával folyt, aminek eredményeként 1996-ban és 1997-ben napvilágot láttak a testes (752, illetve 695 oldal terjedelmű), tartós kivitelű (cérnafűzés, műbőr-kötés), ízléses könyvek.

Az impozáns mű szakmai körökben nagy sikert aratott, példányai hamar elfogytak. A dicséret mellett azonban hiányérzet is megfogalmazódott: kevés teret szentelt a bányászat gazdag, változatos kultúrtörténetének. Ezért 2001-ben megszületett a harmadik kötet is, amelyben a zenei élet, a szépirodalom, a filatélia, a numizmatika, a diákhagyományok, a viselet stb. bányászattal kapcsolatos vonatkozásai kaptak helyet, ugyancsak több szerző tollából. Ekkor úgy gondoltuk, hogy a nagy mű bevégeztetett.

Ám 2010-ben újabb kötettel gazdagodott a sorozat: most már egyedül *dr. Izsó István* fáradhatatlan munkálkodásának eredményeként a monumentális (943 oldalas) IV. kötet is napvilágot látott *A montanisztika magyarországi történetének forrásai és szakirodalma* címmel.

De még ezzel sem zárult le a vállalkozás: kezünkben van a 2014-ben kiadott V. kötet, amely ugyancsak *dr. Izsó István* műve, és államiségünk ezer esztendejének bányászati kronológiáját tartalmazza.

Az ilyen típusú művekről nehéz recenziót írni – elsősorban a dicséret hangján kell szólni róluk, hiszen hatalmas forrásanyag átvezése, ismerete szükséges hozzájuk, ami sokéves, vagy akár több évtizedes, állhatatos munka eredménye. Az összegyűjtött adatok közül a terjedelmi (és az ezzel szorosan összefüggő anyagi) korlátok miatt csak a legfontosabbak láthatnak nyomdafestéket, amelyek a történeti események gerincét, fő vonulatát képezik. Így lehetett ez a szóban forgó mű esetében is.

Érdekes, hogy a kiadás gondját ezúttal nem az OMBKE, hanem két, egymástól földrajzilag távol eső szervezet, egy múzeum és egy alapítvány vállalta magára – de mindkettő a hazai bányászat-történeti könyvkiadás élvonalába tartozik, ezért nem meglepő közös szerepvállalásuk. Főszerkesztőként azonban továbbra is *Benke István* jegyzi az új kötetet.

Tóth János, a *Magyar Olaj- és Gázipari Múzeum* igazgatója írt köszöntőt a könyvhöz, melyet a múzeum kiadványai közé is besoroltak, s közülük ez az 50., jubileum kötet.

A szerző, *dr. Izsó István* előszavában így jelöli meg a munka célját: „...a legfontosabb bányászat-, kohászat- és erdészettörténeti eseményeket kronologikus sorrendbe állítva, tömören, csupán a legszükségesebb magyarázatokkal kiegészítve mutassa be szeretett szakmáink történetét, ugyanakkor alkalmas legyen arra is, hogy legjelentősebb szakmai évfordulóinkat összegezze.”

Ezt követően *dr. Böhm József* címzetes egyetemi tanár *Bevezetőjét* olvashatjuk, amelyben rövid áttekintést ad a magyar bányászat történetéről, pontosabban felvillantja annak néhány fontos mozzanatát. Így méltatja *dr. Izsó István* munkáját: „...egyedülálló, nagyon jelentős feladatot vállalt fel és teljesített a szerző. Az évezredek magyar bányászat történéseit, a hozzá kapcsolódó dokumentumokat, rendeleteket, törvényeket, császári és királyi leiratokat, szabályzatokat fogja össze és rendezi időrendbe, bemutatva az előzményeket, a tényleges folyamatokat és a következményeket egyaránt.

Ez a munka nem csak a bányászat és kohászat, az ipartörténet iránt érdeklődőknek ad segítséget, hanem a jogtörténet, a gazdaságtörténet, a szociológia és a társadalomtudományok, a nemzetközi folyamatok és események amatőr és hivatásos kutatói, tudósai számára is.”

Ezután sorakoznak a történeti adatok az államalapítástól 2000-ig, a kronológiáknál megszokott módon, évenkénti csoportosításban. A tömören, szakszerűen, de közérthetően és gondos magyarsággal megfogalmazott főszöveget összesen 726 lábjegyzet egészíti ki, melyek további bőszéges magyarázattal szolgálnak az olvasónak. 19 illusztráció (térkép és ábra) oldja a szöveg egyhangúságát. A kötet végén rövidítés-jegyzék található.

A tartalmi ismertetés ezúttal lehetetlen vállalkozásnak bizonyulna, de nincs is rá szükség. A könyv önmagáért beszél: a jövőben megkerülhetetlen alapműve lesz a magyar bányásztörténetnek.

Köszönettel tartozunk a szerzőnek azért, hogy a hiánypótló bibliográfia után az eddig szintén nélkülözött kronológiával is gazdagította szakirodalmunkat. Egyedül vállalkozott arra a feladatra, amit más országokban szerzők hada végez. Sajnos a magyar bányásztörténet-írás művelői egyre inkább magukra hagyva, önként vállalt feladatként fejtik ki áldásos tevékenységüket.

A kiadók gondoskodtak arról, hogy az V. kötet is az előzőekhez hasonló elegáns kivitelben készüljön, vagyis a pénzszűke ellenére nem az olcsóbb megoldást választották, így a sorozat külsejét tekintve egységes maradt. (Sokszor a hivatásos, nagy könyvkiadók sem tudják ezt a szempontot érvényesíteni elhúzódo sorozataik esetében.)

Végül az ismertetésünk címében szereplő kérdő mondatot nyugodt szívvel kijelentővé módosíthatjuk. Ugyanis bányászatunk most már több mint ezeréves múltja annyi érdekességet tartogat, hogy vég nélkül lehetne folytatni az összefoglaló történeti publikációk sorát. Nagy szükség lenne például az iparág és a rokon szakmák kiemelkedő személyiségeinek kritikai életrajz-gyűjteményére. A közeljövőben talán erre is akadnak vállalkozók, s akkor megszülethet a sorozat újabb kötete.

T a r t a l o m

Tanulmányok

- A sárospataki kaolinbányák. (*Benke István*) 3
- Az erdővidéki Köpec szénbányászatáról. (*Farkas Aladár*) 16
- Dr. Vitális Sándor szénkutatóval foglalkozó kézíratos jelentései 1938 és 1976 között. (*Zsadányi Éva*) 27
- A rudabányai vasércbányászat műszaki fejlesztésének áttekintése az állami bányászat időszakában (1949-1985). (*Sóvágyó Gyula*) 48
- Farizeusok bolygója. Geoökonómiai összefüggések a bányászatban. (*Vojuczki Péter, PhD*) 62

Közlemények

- Kállai Géza „bányász” ex librise. (*Hadobás Sándor*) 80
- Képek a váci Nagyszál triász mészkövében észlelt metasztatikus dolomitosodásról. (*Dr. Vitális György*) 86

Kutatók

- Dr. Székyné dr. Fux Vilma, Telkibánya és a kárpát-medencei neogén érctelepek kutatója. (*Dr. Zelenka Tibor*) 89
- Benke István, a Zempléni-hegység bányászatának kutatója. (*Hadobás Sándor*) 97

Archívum

- Rudabánya válsztói névjegyzéke 1935-ből. (Közreadja: *Papp Andrea*) 107
- A rudabányai községi képviselő-testület díszközgyűlési jegyzőkönyvéből (1943). (Közreadja: *Papp Andrea*) 131

Szakirodalom

- Véget nem érő történet? (*Hadobás Sándor*) 134

Franz Ernst Brückmann (1697 – 1753) wolfenbütteli német orvos, mineralógus. (Mezzotinto, J. J. Haid, J. C. Eichler után.) Brückmann 1723-ban Magyarországon is járt, *Magnalia Dei In Locis Subterraneis* (1727) c. könyvében számolt be itteni ásványtani tapasztalatairól.